

IZUM V VLOGI UNESCOVEGA REGIONALNEGA CENTRA

IZUM AS A UNESCO REGIONAL CENTRE

Davor Šoštarčič

Institut informacijskih znanosti,
Maribor

Kontaktni naslov:
davor.sostaric@izum.si

Izvleček

UNESCO je na svoji 36. generalni skupščini novembra 2011 sprejel odločitev, da IZUM-u podeli status centra II. kategorije. Leto dni kasneje je bil v Parizu podpisan Sporazum med Republiko Slovenijo in Organizacijo združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), ki podrobneje definira in opredeljuje vlogo IZUM-a kot regionalnega centra II. kategorije v okviru Unesca. Na kratko so predstavljeni najpomembnejši dogodki in naše razmišljanje po treh letih delovanja v tej vlogi.

Ključne besede

UNESCO, IZUM, center II. kategorije, knjižnični informacijski sistem, informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti, Jugovzhodna Evropa, COBISS, E-CRIS, COBISS.Net

Abstract

At its 36th General Assembly in November 2011, UNESCO adopted the decision to grant IZUM the status of a category 2 centre. One year later, the Agreement between the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) and the Republic of Slovenia was signed in Paris, specifying and defining IZUM's functions as a regional category 2 centre under the auspices of UNESCO. The most significant events and our reflections after three years of performing this function are presented.

Keywords

UNESCO, IZUM, category 2 centre, library information system, current research information system, South-Eastern Europe, COBISS, E-CRIS, COBISS.Net

UVOD

Dejavnost Instituta informacijskih znanosti (IZUM) je pretežno vezana na razvoj in delovanje sistema in servisov COBISS (Kooperativni online bibliografski sistem in servisi) in sistema SICRIS (sistem za sprotno spremljanje dosežkov raziskovalne dejavnosti). Predvsem COBISS, ki predstavlja temelj nacionalnega knjižničnega informacijskega sistema, je uspešno uveljavljen tudi v nekaterih drugih državah Jugovzhodne Evrope (Srbija, Makedonija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Bolgarija in Albanija). Vsi ti sistemi so med seboj povezani v mrežo COBISS.Net. IZUM tako že več kot 25 let sistematično podpira modernizacijo knjižničarstva v regiji Jugovzhodna Evropa.

UNESCO ima pomembno vlogo na področju knjižničarstva in med njegove prioritete sodi tudi modernizacija knjižnic na podlagi novih tehnologij in organizacijskih konceptov. To je še posebej razvidno iz Unescope Konvencije o varovanju in

spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions), katere podpisniki sta tudi Republika Slovenija in Evropska komisija. Mreža knjižnic je izjemno pomembna za sožitje med kulturami in za enakomernejši razvoj v svetu, vendar pod pogojem, da je povsod zagotovljena osnovna dostopnost do knjižničnih virov, kar je v odločilni meri odvisno od stopnje informatizacije knjižničnih funkcij.

Na podlagi številnih delovnih stikov z regionalno pisarno Unesca v Benetkah (BRESCE) je prevladala ugotovitev, da IZUM s projektom COBISS.Net dejansko opravlja poslanstvo in uresničuje cilje, značilne za centre pod pokroviteljstvom Unesca (centri II. kategorije): prispeva k izvajanju programa UNESCO z zagotavljanjem strokovnih zmogljivosti, z izmenjavo informacij in znanja, s teoretičnimi in uporabnimi dognanji na področju informacijskih znanosti, specialističnim usposabljanjem ter podpiranjem tehničnega sodelovanja z deželami v razvoju.

Članek je objavljen z dovoljenjem izdajatelja in je bil prvič objavljen v publikaciji *UNESCO forum*, 2015. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Zato je UNESCO po opravljenih vseh predpisanih aktivnostih in analizah na svoji 36. generalni skupščini novembra 2011 sprejel odločitev, da IZUM-u podeli status centra II. kategorije. Leto dni kasneje je bil v Parizu podpisan Sporazum med Republiko Slovenijo in Organizacijo združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), ki podrobneje definira in opredeljuje vlogo IZUM-a kot regionalnega centra II. kategorije v okviru Unesca.

CILJI IN NAMEN

IZUM je nesporno že več kot dve desetletji pomembno prispeval k uresničevanju strateških ciljev in programskih prioritet Unesca na področju informatizacije knjižnic in zasnove informacijskih sistemov za spremljanje rezultatov raziskovalne dejavnosti v regiji. O tem priča več mednarodnih konferenc in delavnic v skupni organizaciji z Unescovo regionalno pisarno v Benetkah (BRESCE) ali ob sodelovanju strokovnjakov iz sekretariata Unesca v Parizu. IZUM si je v večini držav Jugovzhodne Evrope, še posebej pa v regiji Zahodni Balkan, pridobil ugled povsod sprejemljivega partnerja, ker nikoli ne nastopa iz komercialnih pobud, ampak kot svetovalec vlad pri razvoju nacionalnih informacijskih sistemov za podporo kulturi, izobraževanju in znanosti. Vse vključene države so ob različnih priložnostih izrekle podporo vlogi, ki jo je opravljal IZUM.

Po pravilih Unesca je bila opravljena študija izvedljivosti; izvedena je bila tudi vrsta posvetovanj:

- s strokovnjakom, ki ga je imenoval UNESCO in je obiskal IZUM junija 2011;
- z mednarodnimi organizacijami, ki se posvečajo knjižničarstvu;
- z institucijami v regiji, ki skrbijo za razvoj knjižničarstva in informacijskega spremljanja rezultatov raziskovalne dejavnosti.

Med temi aktivnostmi je UNESCO nesporno ugotovil, da v regiji obstaja enotno stališče glede naslednjih področij:

- potreba po izmenjavi znanja in izkušenj pri informatizaciji knjižnic in pri sprotne spremljanju rezultatov raziskovalne dejavnosti;
- krepitev sodelovanja vladnih, strokovnih in poslovnih subjektov pri intenzifikaciji prenosa znanja v prakso;
- bogatenje znanj in izkušenj na omenjenih področjih, upoštevanje večjezičnosti v regiji;
- specialistično izobraževanje in usposabljanje za ta namen;
- ustanavljanje lastnih centrov znanja in izobraževanje za potrebe informatizacije knjižnic;
- izmenjava strokovnjakov med sodelujočimi državami;

- stalen pretok znanja prek strokovnega tiska, konferenc in spletnih komunikacij.

Po pričakovanjih naj bi IZUM kot Unescov center II. kategorije pomembno okrepil multikulturno sodelovanje in pretok informacij o intelektualni produkciji v regiji, kar bi spodbudilo nastanek novih partnerskih odnosov v delu sveta, kjer je to glede na polpreteklo zgodovino še posebej potrebno.

Dejavnost centra naj bi bila osredotočena na reševanje konkretnih problemov posodabljanja knjižničnih sistemov v vključenih državah in na zagotavljanje pogojev njihove integracije v globalno knjižnično mrežo tako z vidika dostopa do mednarodnih bibliografskih baz kot z vidika vključevanja lastnih bibliografskih informacij v te baze. Tako intelektualna dediščina kot tudi sprotne intelektualne produkcije teh držav terjata aktivnejšo prisotnost v globalnih pregledih.

Med nameni je tudi spodbujanje izgradnje informacijske infrastrukture, ki bo omogočala višjo kakovost raziskovalne dejavnosti, transparentnost raziskovalnih potencialov in rezultatov raziskovalne dejavnosti v regiji, posledično pa bo pospeševala tudi splošno inovativnost.

KAJ SE PO TREH LETIH DEJANSKO DOGAJA

V sporazumu med Vlado Republike Slovenije in Unescom je med drugim zapisano, da bo IZUM v vlogi Unescovega centra II. kategorije skrbel za:

- usklajevanje razvoja in delovanja vzajemnega bibliografskega sistema in storitev;
- usklajevanje razvoja in uporabo standardov za računalniško podporo za zahteve vzajemnega bibliografskega sistema in storitev;
- razvoj in vzdrževanje programske opreme za potrebe vzajemnega bibliografskega sistema in storitev;
- ugotavljanje usposobljenosti osebja knjižnic za vzajemno katalogizacijo in sodelovanje z nacionalnimi knjižnicami držav, ki sodelujejo v COBISS.Net;
- načrtovanje in vzdrževanje skupnih računalniških in komunikacijskih zmogljivosti za delovanje sistema;
- upravljanje ponudbe podatkovnih zbirk na elektronskih nosilcih podatkov z neposrednim dostopom s soglasjem njihovih ustvarjalcev;
- organizacijo strokovnega usposabljanja in svetovanja na področjih, ki jih pokriva vzajemni bibliografski sistem;
- usklajevanje informacijskih sistemov za spremljanje raziskovalne dejavnosti v različnih državah, ki uporabljajo COBISS.Net;
- sodelovanje pri javnih programih za razvoj mreže COBISS.Net kot sredstva za razvoj družb znanja v regiji;

- načrtovanje razvoja in vzdrževanja računalniške in komunikacijske infrastrukture v izobraževalnih, raziskovalnih in kulturnih organizacijah;
- raziskovalno, razvojno in svetovalno delo na lastnem delovnem področju.

Jasno se vidi, da gre za naloge, ki jih IZUM v tej regiji že tako ali tako izvaja po svojem osnovnem poslanstvu. Glede tega se ni prav nič spremenilo. Mi smo sicer pričakovali, da se bodo naše dejavnosti v ciljni regiji okrepile in da nam bo status Unescovega centra II. kategorije utrl kakšno prejšnjo težjo dostopno pot. Prav tako smo bili prepričani, da bomo z Unescovo pomočjo lažje identificirali razvojne programe v tej regiji in skupaj z Unescom ter njegovimi partnerji tudi sprožili kakšne nove aktivnosti, po tistem pa smo se tudi nadejali kakšnega konkretnega instrumenta.

Žal se nič kaj takega ni zgodilo. Pravzaprav kar drži ugotovitev, da se nekako pojavljajo komunikacijski zastoji med Unescom in nami. Razlog vidim v morda ne povsem dorečenih postopkih medsebojnega komuniciranja in v našem slabšem poznavanju organizacijskih mehanizmov Unesca. Najpomembnejša razloga pa sta Unescovo nerazumevanje IZUM-ove vloge in poslanstva v regiji ter dejstvo, da naši programi morda niso čisto v skladu z Unescovimi standardnimi vzorci (naša vloga in poslanstvo sta dokaj dolgoročna in usmerjena v zelo konkretne cilje širšega pomena).

Iz tega zadnjega razloga in glede na v Sporazumu jasno zapisane naloge in cilje je pri našem angažiranju v ciljni regiji razumljivo, da v naših programih ni prostora za nekatere parcialne, populistične ali kako drugače odmevne projekte, ki bi izstopali iz naše jasno začrtane smeri. Trdim pa, da so rezultati našega delovanja izvrstni in zelo pomembni za regijo, ki jo pokrivamo. Nenazadnje se je število držav, v katerih imamo konkretne rezultate, v tem času povečalo – z nami je zdaj tudi Albanija, ki sodeluje v mreži COBISS.Net z devetindvajsetimi knjižnicami in kopico usposobljenih katalogizatorjev!

ZAKLJUČEK

Za IZUM je pridobitev statusa Unescovega centra II. kategorije zagotovo prestižnega pomena in veliko priznanje dosedanjim uspehom ter potrditev programskih usmeritev v regiji. Želeli bi si, da bi UNESCO našo dejavnost podprl z več konkretnimi dejanji. Komunikacije in medsebojno obveščanje bi lahko bili globlji in z veseljem se bomo potrudili, da morebitne ovire na tej poti premagamo. Prav tako upamo, da bo Vlada Republike Slovenije kljub trenutnim omejitvam in ukrepom zmogla izpolniti svoje še neizpolnjene zaveze iz Sporazuma.

Viri

UNESCO, 2011, Resolucija o podelitvi statusa centra II. kategorije pod okriljem Unesca. Dostopno na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/36_C_Res_15_-_Sri_Lanka_Centre_Nov2011.pdf; str. 61, točka 55.

UNESCO, 2005, Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. Dostopno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

UNESCO, 2012, Sporazum med Republiko Slovenijo in Organizacijo združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo [...]. Dostopno na: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/official_documents/agreement_unesco_slovenia_izum_en.pdf

Pivec F., 2012, Pot v UNESCO. Organizacija znanja, Vol. 17, št. 1

Šoštarič D., 2012, IZUM pred novimi izzivi. Organizacija znanja, Vol 17, št. 4

Kärklīš J., 2012, On the Occasion of the Inauguration of IZUM [...]. Organizacija znanja, Vol 17, št. 4